

Disciplinsvårigheterna och SIA

Disciplinsvårigheterna i grundskolan har varit föremål för allmänhetens intresse under den senaste tiden. Från flera platser rapporteras försvårade arbetsförhållanden för lärarna.aktionen från malmölärarna är i friskt minne och på andra platser har lärare också reagerat inför ökande svårigheter i undervisningen. Vad man som lärare mest reagerar mot är att våldet synes utgöra en större ingrediens än tidigare i de vardagsbilder som lämnas. Från min gamla seminarieort Härnösand, som på den tiden det begav sig var ett mycket lugnt ställe, kommer alarmerande rapporter om tilltagande svårigheter. Där har tom länskolpsykologen — om han nu rätt citerats — stigit fram till våldets försvar. Ur led är tiden — eller länskolpsykologen, som borde veta att våld föder nytt våld.

Som företrädare för specialundervisningen kan man inte undgå att koppla samman trivseln i skolan för både elever och lärare med specialundervisningens utbyggnad. Det är nämligen högst troligt att en kommun med en väl utbyggd specialundervisning har större möjligheter att bjuda anpassningsstörda elever en adekvat undervisning än en kommun med svag specialundervisning. Det finns väl knappast någon forskning som verifierar detta påstående, däremot visar all erfarenhet att påståendet bör vara sant.

Inte sällan beror elevens missanpassning på överkrav i undervisningen, på alltför stor teoretisering och svårigheter för läraren att individualisera. Eleven passar inte utan speciell hjälp in i den vanliga klassen, där individualiseringen är mycket svår att genomföra pga flera faktorer tex för stora klasser eller brist på individualiserande läromedel. Ett radikalt grepp är naturligtvis att sänka elevantalet i klasserna med tex 5. Kravet på mindre klasser är gammalt men med hänsyn till mycket stora kostnader och statens finansiella läge just nu är detta krav troligen genomförbart.

Även om specialundervisning-

en inte är billig ställer sig en rejäl utbyggnad av denna avsevärt billigare. Naturligtvis beror oron i klasserna inte bara på skolsituationen som sådan: snarare skulle man vilja varna för att tro att det ens är de viktigaste bakgrundsfaktorerna, som finns i skolan. Vad som händer är bara symtom på en allmän missanpassning hos vissa elever beroende på bakgrundsvariabler,

Åke Gillström

över vilka skolans folk inte rår. Det är alltså nödvändigt att samhällets resurser överhuvudtaget samordnas för att man ska nå roten till det onda. Däremot är det givet att vi genom insatser från skolans sida, om samhället ställer resurser till förfogande, kan skapa en mera trivsam skolmiljö, som ger trivsel för alla som verkar i skolan. Därmed kan man naturligtvis inte undgå att tala om elev- och personalvård.

En viktig del av elevvården är just specialundervisningen. Målsättningen för denna har förändrats radikalt under senare år. Från specialklasser mot kliniker har varit ledande målsättning i arbetet. Därför är det inte meningen att man ska göra förhasade beslut, som skadar våra handikappade elever. Från malmöaktionen har tex sagts att alltför snabbt indragande av specialklasser varit en viktig faktor, när anpassningsvårigheter tillskapats hos svagpresterande elever. Man har följaktligen inte tagit tillräcklig hänsyn till elevernas varierande behov. Det finns trots allt elever, som fortfarande behöver en specialklass, så länge inte den vanliga undervisningen plus klinikundervisning kunnat förändras så starkt till det bättre att specialklassens fördelar kan upphävas. Det har sagts tidigare och det kan sägas ytterligare: raserandet av specialklasserna får inte vara en modesak, utan först när resurstilldelningen på kliniksidan är tillräcklig bör indragningar ske.

Kliniktimmarna för få

Eftersom fortfarande 60 a gäller för tilldelning av samordnad specialundervisning måste kommunerna ha 35 elever för en lärartjänst på 26 timmar. Redan dessa tal säger klart ifrån att kliniken i dagens form inte kan ersätta tex hjälpklassen. Undantag från denna regel är obskliniken, vilket betyder att kommunerna bör arbeta mycket med den formen, om specialklasser ska ersättas. Det är kanske också speciellt för de elever, som svarar för disciplinsvårigheter-

na, som obskliniken nyttjas. Det betyder att tillräckligt många obskliniker inom ett rektorsområde med all säkerhet medför trivsammare arbetsförhållanden. I tillräckligt stora kommuner kompletteras dessa kliniker med fritidssysselsättning, varvid man får s k skoldaghem.

Mycket borde sägas om alla dessa möjligheter. Om specialundervisningen görs generös — som tex obsklinikerna — vore mycket vunnet. SL kan endast övergångsvis acceptera de ramar, som SÖ förra året översände till kmt för effektivering. Målet måste vara att göra tilldelningen fri alltefter elevens behov. För många kommuner skulle emellertid de skisserade ramarna ge ökade möjligheter av ovan angett slag, och därför är det angeläget att de kommer — även om staten befarar en merkostnad på 130 milj kr.

SIA — utredningen

Vad man nu befarar är att SÖs förslag får ligga tills den av utbildningsministern tillsatta "utredningen rörande åtgärder för elever med särskilda svårigheter i skolan" får hand om den. Utredningsdirektiven finns i Aktuellt från SÖ nr 20. Det är naturligtvis glädjande att en parlamentarisk utredning äntligen tar hand om just den framtida utformningen av specialundervisningen. Direktiven måste nämligen tolkas så att arbetet nästan helt kommer att gälla möjligheterna att hjälpa annorlunda elever. Med hänsyn till de incidenter, som förevarit i tex Malmö kan en sådan utredning naturligtvis inte börja arbeta vid lämpligare tidpunkt. Riskén är stor att utredningstiden blir lång, varför det vore förstärkt att tv låta grundskolan arbeta med specialundervisning enligt SÖs ramar i avvaktan på utredningsresultatet. Att elevvårdspersonalens dimensionering ses över är naturligtvis också helt nödvändigt. ■

Rektor Åke Gillström har adress S Kansli-gatan 32, 802 22 Gävle. Tel bostaden 026/18 39 97, arbetet 026/18 50 10.